

Chambre des Représentants

SESSION 1985-1986

17 JUILLET 1986

PROPOSITION DE LOI

modifiant l'article 78
du Code civil
relatif à la déclaration de décès

(Déposée par M. Lenaerts)

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Tout décès doit être déclaré à l'officier de l'état civil de la commune ou de la ville où le décès s'est produit. L'article 78 du Code civil dispose à cet égard que : « L'acte de décès sera dressé par l'officier de l'état civil, sur la déclaration de deux témoins. Ces témoins seront, *s'il est possible*, les deux plus proches parents ou voisins, ou, lorsqu'une personne sera décédée hors de son domicile, la personne chez laquelle elle sera décédée, et un parent ou autre. »

M. Nauwelaerts a posé au Ministre une question parlementaire sur la portée de cet article (voir *Bulletin des questions et réponses du Sénat*, question n° 45 du 30 juillet 1979).

Cette question concernait la déclaration de décès lorsque le décès survient dans un hôpital ou un autre établissement.

« L'article 78 du Code civil prévoit que l'acte de décès sera dressé sur la déclaration de deux témoins. Ceux-ci seront, *s'il est possible*, lorsqu'une personne sera décédée hors de son domicile, la personne chez laquelle elle sera décédée, et un parent ou autre. Cette disposition date d'une époque où les gens mouraient rarement hors de leur domicile, voire de leur commune. Elle occasionne maintenant aux parents, ainsi qu'aux responsables des établissements où les décès se produisent, toutes sortes de difficultés lorsqu'on exige qu'ils fassent les déclarations en personne. Or, une façon d'agir adaptée aux circonstances ne paraît pas contraire à la loi : les mots « *s'il est possible* » permettent de confier la déclaration à des tiers.

Kamer van Volksvertegenwoordigers

ZITTING 1985-1986

17 JULI 1986

WETSVOORSTEL

tot wijziging van artikel 78
van het Burgerlijk Wetboek
betreffende de aangifte van het overlijden

(Ingediend door de heer Lenaerts)

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Ieder overlijden dient aangegeven aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente of stad waar het overlijden heeft plaats gehad, en dit volgens de onderrichtingen van artikel 78 van het Burgerlijk Wetboek : « De akte van overlijden wordt opgemaakt door de ambtenaar van de burgerlijke stand, op aangifte van twee getuigen. Deze getuigen zijn, *zo mogelijk*, de twee naaste bloedverwanten of buren of, wanneer iemand buiten zijn woning gestorven is, en een bloedverwant of een ander persoon. »

Door de heer Nauwelaerts werd aan de heer Minister een Parlementaire Vraag gesteld over de draagwijdte van dit artikel. (Zie : *Bulletin van Vragen en Antwoorden Senaat*, vraag n° 45 dd. 30 juli 1979).

Deze vraag betreft het overlijden in ziekenhuizen en andere instellingen evenals de aangifte ervan.

« Overeenkomstig artikel 78 van het Burgerlijk Wetboek wordt de akte van overlijden opgemaakt op aangifte van twee getuigen. Deze zijn *zo mogelijk*, wanneer iemand buiten zijn woning gestorven is, de persoon in wiens huis hij overleden is en één bloedverwant of ander persoon. Deze tekst, die kadert in een tijd waarin slechts zelden iemand buiten zijn woning stierf en nog meer zelden buiten zijn eigen gemeente, brengt thans met zich mee dat zowel de familieleden als de verantwoordelijken van de instellingen waar de sterfgevallen voorvallen, met allerlei moeilijkheden te kampen hebben wanneer geëist wordt dat ze persoonlijk de aangifte zouden doen. Nochtans lijkt een van de gewijzigde omstandigheden aangepaste handelswijze niet in strijd met de wet. De bepaling « *zo mogelijk* » zou inderdaad toelaten dat de aangifte gedaan wordt door derden.

L'honorable Ministre voudrait-il me faire savoir si la déclaration de décès doit être refusée lorsqu'elle émane :

- 1) de deux délégués de la personne chez qui le décès s'est produit;
- 2) d'un délégué de cette personne, accompagné d'une personne non apparentée au défunt;
- 3) d'un entrepreneur de pompes funèbres, qui n'est pas délégué par cette personne, mais par la famille du défunt et qui est accompagné d'une personne non apparentée à celui-ci ?

Réponse :

Il ne semble pas y avoir de motif pour refuser une déclaration de décès dans les circonstances exposées par l'honorable membre.

Ceci résulte, en effet, des termes « si possible » contenus dans l'article 78 du Code civil.

Ce qui importe surtout, c'est que les témoins puissent fournir à l'officier de l'état civil les renseignements et les pièces nécessaires pour lui permettre de dresser l'acte. »

Il ressort de la réponse du Ministre que l'entreprise des pompes funèbres peut, en tant que délégué de la famille, faire la déclaration de décès et cosigner l'acte de décès.

La profession d'entrepreneur de pompes funèbres est réglementée par l'arrêté royal du 22 décembre 1982 (*Moniteur belge* du 28 janvier 1983). L'instauration de conditions d'établissement implique la reconnaissance de la profession en tant que telle.

On constate dans la pratique que l'officier de l'état civil refuse la déclaration de décès faite par un entrepreneur de pompes funèbres en se fondant sur le texte de l'article 78 du Code civil qui règle la déclaration de décès et plus particulièrement sur la notion de *témoins* qui figure dans ce texte.

Or, l'article 37 du Code civil détermine clairement qui peut être témoin à une déclaration :

Article 37 du Code civil : « Les témoins produits aux actes de l'état civil devront être âgés de vingt et un an au moins, parents ou autres; et ils seront choisis par les personnes intéressées. Le mari et la femme ne pourront être témoins dans le même acte ».

Le terme « témoins » qui figure à l'article 78 du Code civil n'est d'ailleurs pas pertinent, il faudrait utiliser le terme « déclarants » (comparants).

La déclaration de décès est en effet le seul acte pour lequel les déclarants et les témoins sont les mêmes personnes, et ce, conformément à l'article 78 même :

« L'acte de décès sera dressé par l'officier de l'état civil, sur la déclaration de deux témoins... »

Qu'est-ce qu'un déclarant ?

Le déclarant est celui qui a personnellement connaissance du fait à établir, qui, en l'absence des parties, porte le fait à la connaissance de l'officier de l'état civil et qui, par sa signature, garantit l'exactitude de la déclaration.

Derhalve zij het mij toegelaten de geachte Minister om een antwoord te verzoeken op de vraag of de aangifte van de overlijdens, waarvan sprake, door :

- 1) twee gedelegeerden van de persoon bij wie het overlijden is voorgevallen;
- 2) een gedelegeerde van die persoon, vergezeld van iemand die geen bloedverwant is van de overledene;
- 3) een begrafenisondernemer, niet gedelegeerd door die persoon, die handelt in opdracht van de familie en vergezeld is door iemand die geen bloedverwant is van de overledene, moet geweigerd worden.

Antwoord :

Er lijkt geen reden te bestaan om in de door het geachte lid aangehaalde omstandigheden een aangifte van overlijden te weigeren.

Dit volgt inderdaad uit de woorden « zo mogelijke » vervat in artikel 78 van het Burgerlijk Wetboek.

Wat vooral van belang is, is dat de getuigen aan de ambtenaar van de burgerlijke stand de inlichtingen en de stukken verschaffen die hem moeten toelaten de akte op te maken. »

Uit het antwoord van de Minister op deze vraag, kunnen we opmaken dat de begrafenisondernemer, als aangestelde van de familie, de aangifte van overlijden mag doen en mede de overlijdensakte mag ondertekenen.

Ten andere, bij koninklijk besluit van 22 december 1982 (*Belgisch Staatsblad* van 28 januari 1983) werd het beroep van begrafenisondernemer gereguleerd. Het uitvaardigen van vestigingsbepalingen impliceert een erkenning van het beroep als zodanig.

In praktijk stelt men evenwel vast dat de aangifte van overlijden gedaan door een begrafenisondernemer geweigerd wordt door de ambtenaar van de burgerlijke stand, die zich hiervoor beroept op de tekst van artikel 78 van het Burgerlijk Wetboek dat de aangifte van overlijden regelt. Hij baseert zijn weigering op het begrip *getuigen* vervat in die tekst.

Maar artikel 37 van het Burgerlijk Wetboek omschrijft zeer duidelijk wat getuigen zijn die optreden bij een aangifte :

« *Artikel 37 van het Burgerlijk Wetboek :* De getuigen, bloedverwanten of anderen, die bij de akten van de burgerlijke stand worden voorgebracht, moeten ten minste 21 jaar oud zijn; en zij worden gekozen door de belanghebbende personen. Man en vrouw mogen nooit als getuigen optreden bij een zelfde akte. »

Ook spreekt artikel 78 van het Burgerlijk Wetboek ten onrechte van twee getuigen, het moeten aangevers (comparanten) zijn.

Want in één enkel geval zijn de aangevers en de getuigen één en dezelfde, namelijk bij de aangifte van overlijden, dit ingevolge de bepaling vervat in dit artikel :

« De akte van overlijden wordt opgemaakt door de ambtenaar van de burgerlijke stand op *aangifte van twee getuigen...* »

Wat is een aangever ?

De aangever is hij die persoonlijk kennis heeft van het vast te stellen feit, die bij afwezigheid der partijen het feit aan de ambtenaar van de burgerlijke stand bekend maakt en die de juistheid van aangifte waarborgt door zijn handtekening.

Qu'est-ce qu'un témoin ?

Le témoin est celui qui, par sa présence et sa signature, confirme l'authenticité des déclarations figurant dans l'acte. Il s'en déduit que le législateur autorise en vertu de l'article 37 du Code civil :

« les déclarations de toute personne qui peut fournir des renseignements exacts et précis concernant l'identité du défunt. »

Tout un chacun peut donc faire une déclaration de décès, étant donné que les personnes intéressées (en l'occurrence, la famille du défunt et donc aussi le commettant) peuvent désigner une personne quelconque et donc aussi l'entrepreneur de pompes funèbres.

Les seules conditions auxquelles les déclarants-témoins doivent satisfaire sont l'âge et le nombre (art. 37) et ils ont pour mission :

- 1) d'assurer l'identité des parties et des déclarants;
- 2) de confirmer l'authenticité du fait déclaré;
- 3) d'assurer la concordance entre l'acte et les déclarations.

Cela ressort également de la réponse du Ministre à la question parlementaire n° 45 de M. Nauwelaerts (*Bulletin des questions et réponses* du Sénat, question n° 45 du 30 juillet 1979).

En vue d'assurer l'uniformité et d'éviter toute difficulté à l'avenir, il conviendrait de modifier et d'actualiser l'article 78 du Code civil qui règle la déclaration de décès.

PROPOSITION DE LOI**Article unique**

L'article 78 du Code civil est remplacé par la disposition suivante :

« Art. 78. — L'acte de décès sera dressé par l'officier de l'état civil sur la déclaration d'une personne qui a personnellement connaissance du décès et qui produit les preuves de celui-ci. »

8 juillet 1986.

Wat is een getuige ?

Is hij die door zijn tegenwoordigheid en zijn handtekening de echtheid bevestigt van de in de akte opgenomen verklaringen. Hieruit wordt afgeleid dat de wetgever volgens artikel 37 van het Burgerlijk Wetboek :

« De verklaringen van ieder persoon, die juiste en nauwkeurige inlichtingen kan verschaffen over de identiteit van de overledene toelaat. »

Iedereen kan derhalve een overlijdensaangifte doen, want de belanghebbende personen (in dit geval de familie van de overledene en dus ook de opdrachtgever) mogen eenieder aanduiden, en dus zeker ook de begrafenisonder-nemer.

En de enige voorwaarde waaraan de aangevers — getuigen moeten voldoen, is de leeftijd en het aantal (art. 37) en zij hebben tot taak :

- 1) het verzekeren van de eenzelveheid van partijen en aangevers;
- 2) het bevestigen der echtheid van het aangegeven feit;
- 3) het verzekeren van de overeenstemming tussen de akte en de verklaringen.

Dit blijkt ook uit het antwoord van de Minister op de Parlementaire Vraag n° 45 van de heer R. Nauwelaerts (*Bulletin van Vragen en Antwoorden Senaat*, Vraag n° 45 van 30 juli 1979).

Om in de toekomst eenvormigheid te bereiken en alle moeilijkheden te vermijden, zou het wenselijk zijn om artikel 78 van het Burgerlijk Wetboek dat de aangifte van overlijden regelt, te wijzigen en aan te passen aan de huidige tijd.

L. LENAERTS

WETSVOORSTEL**Enig artikel**

Artikel 78 van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

« Art. 78. — De akte van overlijden wordt opgemaakt door de ambtenaar van de burgerlijke stand op aangifte van iemand die persoonlijk kennis heeft van het overlijden en die de bewijzen van het overlijden voorlegt. »

8 juli 1986.

L. LENAERTS
P. HERMANS
F. CAUWENBERGHS
M. DESUTTER
H. SUYKERBUYK